

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Гергана Маринова,

член на научно жури за защита на дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по докторска програма „Наказателно-процесуално право“, професионално направление 3.6. Право,

относно дисертационния труд **„Видеозаписите като доказателство в наказателния процес“** на **Гергана Иванова Иванова** - докторант в катедра „Наказателноправни науки“ на Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“

За член на научното жури съм определена със заповед РД-38-587/14.10.2022 г. на ректора на СУ „Св. Кл. Охридски“. На първото заседание на журито бе решено да представя становище за дисертационния труд на Гергана Иванова „Видеозаписите като доказателство в наказателния процес“.

Гергана Иванова е завършила специалност „Право“ в ЮФ на СУ през 2018 г. Професионалната си кариера започва като адвокатски сътрудник в адвокатско дружество, после работи като младши юрисконсулт и юрисконсулт, а понастоящем е адвокат в Софийска адвокатска колегия. Владее английски език на отлично ниво и немски език на много добро ниво. За задочен докторант в катедра „Наказателноправни науки“ на ЮФ на СУ е зачислена през 2018 г.

Видно от представените в процедурата по защита документи, Гергана Иванова отговаря на минималните национални изисквания – представила е дисертационен труд и 4 публикации по темата на дисертацията (студия и 3 статии), една от които под печат. При проверка на дисертационния труд в

системата за превенция на плагиатството в СУ, такова не е установено. Сигнали за плагиатство не са постъпвали в научното жури.

Дисертационният труд на Гургана Иванова се състои от 290 страници и включва увод, три глави с обособени раздели и подраздели, заключение и библиография, в която са посочени 16 учебника, 34 научни публикации на български език и 20 на чужди езици. В библиографията са изброени и използваните в дисертацията съдебни решения.

Авторефератът коректно отразява структурата и съдържанието на дисертационния труд.

В увода на дисертацията са очертани актуалността и значимостта на темата, задачите на изследването, като са направени и някои важни терминологични уточнения.

В това становище аз също искам да обърна специално внимание на избора на темата и на нейната актуалност и значимост. Темата е в областта на доказването, което според мен е най-трудната част от наказателнопроцесуалното право. Разглеждането на въпроси, свързани със същността на доказването, същността на доказателствата и техните видове, със събирането и оценката им, е предизвикателство дори за утвърдени учени. Вероятно затова по тези въпроси се пише по-малко, а още по-рядко се срещат съчинения, в които се дискутират нови идеи и концепции. Поради това самият избор на тема заслужава адмирации и говори за истинска научна смелост от страна на дисертанта. Още повече че избраната тема не е просто от областта на доказателственото право, а е посветена на един нов и наистина актуален въпрос – този за същността и допустимостта на видеозаписите в процеса на доказване, чието правилно и задълбочено разработване изисква не само правни, но и известни технически познания. В този смисъл самият избор на тема и разработването ѝ в монографичен обем имат приносно значение.

В глава първа е проследено историческото развитие на правната уредба на видеозаписите в българския наказателен процес и е направено кратко сравнителноправно изследване. Много би ми се искало наред с немското, румънското, сръбското и руското законодателство това сравнително проучване да обхващаше и други държави - класически представители на континентално-европейското и англо-саксонското правно семейство. Поради развитието на технологиите електронните доказателства неизменно навлизат във всички правни системи и до голяма степен ги поставят пред едни и същи проблеми. Те налагат промени в законодателството и съдебната практика, провокират и научната мисъл. В Европа и САЩ вече са факт множество научни публикации, дискутиращи тяхната същност, отликите им в сравнение с класическите доказателства, особеностите при събирането им и т.н. Вярвам, че те биха били интересни и полезни за самото дисертационно изследване, а и за българската наказателнопроцесуална наука като цяло. Позволявам си да предложа на докторантката да направи подобно проучване в бъдеще, още повече че то не би я затруднило сериозно предвид това, че голяма част от чуждото законодателство и научни публикации са налични в интернет, вкл. и на платформи със свободен достъп, а самата тя отлично владее английски език. Разбира се, излишно е да отбелязвам, че чуждата теория и практика не следва да се възприемат безкритично, а що се отнася специално за наказателнопроцесуалното доказване, следва да се държи сметка за възприетото у нас и непознато в повечето държави разграничение между доказателства и доказателствени средства.

Глава втора е посветена на същността на видеозаписите и отграничаването им от сходни процесуални фигури. В глава трета са разгледани допускането, събирането, проверката и оценката им. В заключението са обобщени основните положения и изводи от дисертационното изследване.

Още в увода дисертантката уточнява, а в глава втора повтаря, че предмет на изследване са онези видеозаписи, които са създадени извън наказателния процес, а не по реда и правилата на НПК. Нарича ги „частни видеозаписи“ и ги разделя на „случайни“ – такива, които не са направени под контрола на определено лице, и „тенденциозни“ – направени под такъв контрол.

Изясняването на същността на частните видеозаписи заема централно място в дисертационния труд. Всъщност още в заглавието му докторантката определя своята позиция по въпроса, като заявява, че те са доказателство, а в началото на глава 2 (на с. 48) дава своята дефиниция за видеозаписите като доказателство в наказателния процес, която обяснява и аргументира в следващите раздели. Тази дефиниция стои в основата на целия труд, затова ще си позволя да ѝ обърна специално внимание. Според Г. Иванова „Частните записи са електронни доказателства, които не са изготвени по реда и правилата на НПК, и представляват цифров заряд на фактически данни, съхранявани в електронна форма, и представляващи материални носители на информация от предмета на доказване, върху които престъплението е оставило следи“. Давам си сметка колко е трудно да се предлагат дефиниции, но все пак ми се струва, че върху тази може да се поработи още малко, за да стане по-ясна и разбираема. Самото обстоятелство, че формулировката се състои от едно изречение с много вметнати части е предпоставка за трудното ѝ възприемане. Ясно е, че частните записи се определят като електронни доказателства, но оттук наетне не съм сигурна дали те се разглеждат като „цифров заряд“ или като някакъв материален носител, т.е. предмет. Ще се опитам да дам насоки за подобряване на формулировката: след като частните записи се определят като доказателства, не е нужно в определението да се посочва, че не са изготвени по реда и правилата на НПК – това е винаги така; не мисля, че изразът „цифров заряд на фактически данни“ е точен и ясен; изразът

„информация от предмета на доказване“ също следва да се преосмисли, доколкото предметът на доказване не включва информация, а обстоятелства, които подлежат на установяване по реда и със средствата на НПК.

По нататък дефиницията продължава така: „Необходимостта от преобразуване на тази информация в годен за възприемане вид от участниците в наказателното производство и приобщаването ѝ на магнитен или лазерен носител за целите на процеса става чрез способите за доказване, предвидени в НПК. В зависимост от начина на приобщаване на записа същият може да се разглежда както като веществено доказателство по см. на чл. 109 НПК, така и като носител на „компютърни информационни данни“ по см. на чл. 163 НПК“. И в тази си част дефиницията поражда някои възражения. Според мен преобразуването на информацията (доколкото разбирам от цифров вид) във вид, годен за възприемане не става чрез способите на доказване (разпит, оглед, претърсване, изземване и т.н.), а от съответно електронно устройство в изпълнение на определена програма. И накрая струва ми се особено проблематично един и същ частен видеозапис да може да бъде както веществено доказателство, така и веществено доказателствено средство и същността му да се определя от начина на приобщаването му към доказателствената съвкупност. Все пак от цялостния труд и заглавието му оставам с впечатлението, че докторантката определя „частните видеозаписи“ като предмети, върху които престъплението е оставило следи, и затова ги разглежда като веществени доказателства. Каквото и да приеме, трябва да е последователна, за да не се обърква читателят.

В същото време дисертационният труд има много достойнства и приноси моменти. Без претенции за изчерпателност бих искала да посоча следните от тях:

- подразделянето на частните видеозаписи в две подгрупи - „случайни“ и „тенденциозни“;
- анализът на особеностите при допускането и проверката на случайните и тенденциозните записи в наказателното производство. Напълно съм съгласна, че и двата вида записи могат да се използват в наказателния процес, като тенденциозните изискват по-голямо внимание при оценката за допустимост и достоверност;
- анализът на разпоредбата на чл. 32, ал. 2 КРБ;
- отграничаването на видеозаписите от сходни процесуални фигури;
- представянето на видовете експертизи, които се назначават по отношение на частните записи и основните въпроси, които се поставят на вещите лица;
- проучването на практиката на Европейския съд за правата на човека по чл. 6 и 8 от Европейската конвенция за правата на човека и основните свободи;
- проучването и критичния анализ на практиката на българските съдилища и др.

Въз основа на цялостната оценка на дисертационния труд приемам, че той отговаря на всички изисквания на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и съответния правилник на СУ. Давам му положителна оценка и предлагам на научното жури да присъди на Гергана Иванова Иванова образователната и научна степен „доктор“.

Ноември 2022 г.

Проф. д-р Гергана Маринова